

توختی قاسم خوشاں

جو شکاریہ ہم روایتی

شنجاک خداق نہشربیاتی

توختی قاسم خوشاں

جولنار پسہ سرگزیتی

(شپئر لار)

图书在版编目(CIP)数据

准噶尔的宝石/托合提·哈斯木著. —乌鲁木齐:新疆人民出版社, 2005.11
ISBN7-228-09654-1

I. 准… II. 托… III. 诗歌—作品集—中国—当代—维吾尔语(中国少数民族语言) IV. I227

中国版本图书馆 CIP 数据核字(2005)第 131883 号

责任编辑:阿地力·阿布都沙拉木

责任校对:古丽夏尔·尼合买提

封面设计:艾克拜·萨力

准噶尔的宝石 (维吾尔文)
托合提·哈斯木 著

新疆人民出版社出版
(乌鲁木齐市解放南路 348 号 邮政编码:830001)
新疆新华书店发行
新华印刷厂印刷
889×1194 毫米 32 开本 8.375 印张 2 插页
2005 年 11 月第 1 版 2005 年 11 月第 1 次印刷
印数:1—3000

ISBN 7-228-09654-1 定价:12.00 元

مەسئۇل مۇھەممەرى: ئادىل ئابدۇسالام
مەسئۇل كورىپكتورى: گۈلشەھىر نېخەت
مۇقاۋا لايەتلىكىچى: ئەكىم سالىھ

جۇڭغارىيە مەرۋايىتى

توختى قاسىم (خۇشال)

*

شىنجاڭ خلق نەشرىياتى نەشر قىلدى
(ئۇرۇمچى شەھىرى جەنۇبىي ئازادلىق يولى №348)
شىنجاڭ شىنخوا كىتابخانىسى تارقاتى
شىنجاڭ شىنخوا باسما زاۋۇتىدا بېسىلىدى
فورماتى: 1194×889 ، 1/32 مىللەمپىتر
باسما تاۋىقى: 8.375 قىستۇرما ۋارقى: 2
2005 - يىل 11 - ئاي 1 - نەشرى
2005 - يىل 11 - ئاي 1 - بېسىلىشى
تىرازى: 1-3000
ISBN 7-228-09654-1
باھاسى: 12.00 يۈەن

نهشريياتىن

جوڭگودىكى قەدىمىي نېفتىلىكىلەرنىڭ بىرى بولغان مایتاغ نېفت - خىمىيە رايونسىدىكى كەڭ ئىشچى - خىزمەتچىلىر «ئىشچىلار شائىرى»، «بىزنىڭ شائىرىمىز» دەپ تەرىپىلەپ كېلىۋانقان شائىر توختى قاسىم (خۇشال) 1935 - يىلى 6 - ئايدا - ئىڭ 17 - كۈنى شىخو شەھرىدە تۇغۇلغان. ئۇ باشلانغۇچ - ئوتتۇرا مەكتەپلەرنى يۇرتىدا تاماملاپ، 1950 - يىلى 7 - ئايدا ئۆلکىلىك 2 - دارىلمۇئەللەمىنگە ئۇقۇشقا كىرگەن، 1952 - يىلى 9 - ئايدا خىزمەتكە چىقىپ، ئىلگىرى - كېيىن شىخو باشلانغۇچ مەكتەپ ۋە ئوتتۇرا مەكتەپلەرنىدە ھەم مایتاغ 1 - باشلانغۇچ مەكتىپىدە ئۇقۇتقۇچى بولغان. 1956 - يىلىدىن باشلاپ «شىنجاڭ نېفتچىلىرى» گېزىتىدە تەھرىرلىك - مۇھىبىرلىق خىزمەتلە - رىنى ئىشلىگەن. ئاخىرى شىنجاڭ نېفت تېخنىكومىدا مەمۇرىي خادىم بولۇپ ئىشلەپ، 1993 - يىلى پېنسىيىگە چىققان.

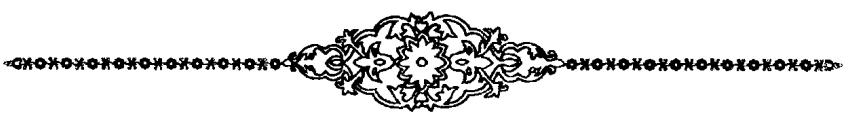
شائىر 1953 - يىلى تارباگاتايى گېزىتىدە ئېلان قىلغان «ۋەتهن ئوغۇل - قىزلىرى» دېگەن تۇنجى ئەسلىرى بىلەن ئەدەبىي ئىجادىيەت ھاياتىنى باشلىغان. شۇنىڭدىن باشلاپ شائىرنىڭ 300 پارچىدىن ئارتۇق شېئىر، ناخشا تېكىستى ۋە لەپەرلىرى «تارىم»، «ئىلى دەرياسى»، «مايدۇلاق»، «شىنجاڭ گېزىتى»، «شىنجاڭ ئىشچىلار ۋاقتى گېزىتى»، «شىنجاڭ نېفت گېزىتى» قاتارلىق مەتبۇئاتلاردا ئېلان قىلىنىدى. بىر قىسىم شېئىرلىرى «مايتاغ ناخشىسى»، «ئىزدىيار لېرىكىسى» قاتارلىق توپلاملارغان كىرگۈزۈلدى.

شائىر توختى قاسىم (خۇشال) نىڭ 70 يىللېق ھايات يولى، 52 يىللېق ئىجادىيەت مۇساپىسى نېفتىلىكىلەر بىلەن چەمبەر- چاس باغانغان بولغاچقا ، نېفتىت يۇرتىنى كۈيلەشنى، نېفتىت - خىمىيە ئىشچى - خىزمەتچىلىرىنى سۆيىشنى ئىزچىل تەشەببۇس قىلىپ كەلدى ھەم ئۆزىمۇ ئەمەلىيەتتە شۇنداق قىلدى .

شائىرنىڭ شېئىرلىرى بەدىئىلىك جەھەتتە تازا قىيامىغا يېتەلمىگەن بولسىمۇ، تىل جەھەتتە يېنىك، ئىخچام، راۋان، مەزمۇن جەھەتتە كەڭلىك ۋە چوڭقۇرلۇققا ئىگە بولۇپ، ئۇنىڭ- دىن بىرخىل ئىزدىنىش روھى گەۋىدىلىنىپ تۇرىدۇ .

شائىر ئەسەرلىرى ئارقىلىق مايتاغ دىيارىنى، جۇڭغارىيە ئويمانانلىقىنىڭ جەنۇبىي گىرۋىكىدە، ھەيوەتلىك تەڭرىتاغنىڭ شىمالىي باغرىدا تىرىشىپ كۈرەش قىلىۋاتقان، گۈزەل ئارزو - ئارمانلار ئىستىكىدە ياشاؤاتقان ئىشچى - خىزمەتچىلىكەرنىڭ جۇشقۇن، بەختىيار ھاياتىنى مەدھىيەلەپ، بىزنى ئىشچى - خىزمەتچىلەر بىلەن تېخىمۇ يېقىنلاشتۇردى. كىشىلىك مۇنا- سىۋەت، ئادەملىك سۈپىتى، ۋىجدان، ساداقەت، ۋاپادارلىق ھەققىدە قەلەم تەۋەتكەن شائىرنىڭ شېئىرلىرى كەڭ ئاممىغا دەرسلىك بولدى .

شائىر 70 يىللېق ھاياتىدا 52 يىل ئىزچىل قەلەم تەۋرىتىپ كەلدى، بۇنداق ئىزدىنىش روھىنى ھەممەيلەن ئۆگەنسەك بولە- دىغان، بولۇپمۇ ياش ئاپتۇرلىرىمىز ئۇرنەك قىلىدىغان روھتۇر . بىز شائىرنىڭ 70 ياشقا تولغانلىقىنى تېرىكىلەش بىلەن بىرگە ئىجادىيەتلەرگە ئۇتۇق، مول مەزمۇن تىلەيمىز.

مۇندەرىجە

1	زامانەڭگە ھەشقاللا
4	ناغراڭنى چال
6	ئۇرلەيمىز تېخى
8	قىز بويىغا يەتكەنە
10	ياخشىلىق
12	ھىلەك
16	بىر دېۋەڭگە
17	ھەيرانمن كارامىتىڭگە
19	قېنى مەن ئاڭلىغان كۈلکەڭ
21	ئالدىدا
23	جاھان رەپتارلىرىغا
25	ئىلتىجا
27	بەڭۋاشقا
29	سالام «ئىلى دەرياسى»
32	كۆڭۈل
34	سەپەر تەسىراتلىرى
36	نەۋەرمىگە
38	مەجنۇنتالغا
39	كونا دوستۇمغا
41	ئۇيغۇر قىزىغا
43	ئالدامچىلار

45 يار دېگەن
47 بايراما
49 كەلسەڭ
51 سوۇغا
53 دېۋقان قىزىمەن
55 تىلىكىم
56 ۋەدەگىدە تۈرالامسەن
58 بارىكاللا قاسىم ئىمەن
60 مانا بىز كۆممۇنىستلارمىز
62 مەرھابا، سابا
64 ئاق خالاتلىق پەرىشتەم
66 قىسىمەت
68 بالام يولساڭ
70 تۈرپان تەسىراتلىرى
75 تۈرمۇش چاقچىقى
77 بىر ياشقا
79 جۇڭغاردىكى مەرۋايىت
81 ئەۋلادقا
83 جۇڭغار قىزىغا
85 ئۇستاز
87 ئانامخان
88 نەۋىرىلەر
90 سەن كېلەمسەن - بارايىمۇ؟
91 مايتاغ قىزى
93 ئانىلار تەرىپى

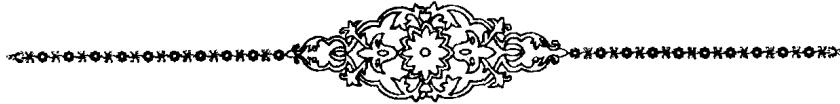

96	يامانغا بولما يانتاياق
98	مېھمان بۇۋاٰي شادلىقى
103	ئىللەتنى تاشلىساق گۈللىدىو مىللەت
107	يار كۈلكىسى
108	زامان شادلىقى
110	تۇۋا
112	يىگىتكە
114	ئانامنى ئەۋلىيا دەيمەن
116	خىزىر خىتابى
117	ياق، دېسم
119	ئوقۇمىساق بولمايدۇ
122	بىر كۆرۈپ
124	پارچىلار
129	سايرىدى خۇشال بۇلبۇل
131	يوق ئارمان يۈرەكلىرىدە
133	جەڭچى ناخىسى
135	كەل باهار
137	كۈيچىلىرىگە
139	كۆرۈنمىسىڭ بوبىتىكەن
140	يول
141	بىر نادانغا
145	شاپىلاق
146	بالامغا خىتاب
148	ئىشچى شەنگە
151	يىللار كۈلكىسى

155	خۇشالىمن پەرى خۇشچىرای
157	جەڭدىمىن
159	مېيىپ روھى پەلەكتە
161	ئۆمۈر ھۆزۈرى
163	قاراماي
165	ئادالەت خۇشتىرىدۇرمەن
167	كۈلۈشەكتە بىر جۇپ بۇۋاى
170	تاشلىدىم
178	رۇبائىلار
187	هالال بول ئىنسان
189	خۇشال كۈلکىسى
191	ئادەمدىك ياشا
193	پەندىيات
196	يار
198	سويمىسىڭ
199	ئاللانىڭ چاقچىقى
200	رەددىيە
201	قەنتىتن قەنتىچىلدر تاتلىق
203	«مىس چوكانغا مەدھىيە»
205	نەۋەرەمگە جاۋاب
206	ئۆلمەمدىمىن
210	قىلتاقچى قىزغا
211	شاماللار
213	مايتاغ بۈلبۈلى
215	چولپان كۆزۈڭگە

217	ئۇلپەتلەر
220	يېشىل يۇرت ناخىسى
221	جاڭچال
223	جانجىگەر دوستۇم
224	ئەلۋىدا
226	بىلمەپتىمن
228	خانتەڭرى قىزىغا
230	ئىتتىپاقلق كۈچ
232	ئادەمگەرچىلىك
234	خىسلەت
235	«گۇناھىك» يوقىمۇ
237	دۇۋانلىرىگە
239	سېنى سۆيمەيمەن
241	نۇرۇز نامە
244	قەشقەر قىزىغا
245	مېڭىشىمغا قاراپ كۈلمە
247	قېچىپ يۈرمە
249	يەتمىش داۋان ئاشقاندا
256	گۈلچىrai زېمىن
258	لېي فىڭ روھىدىن

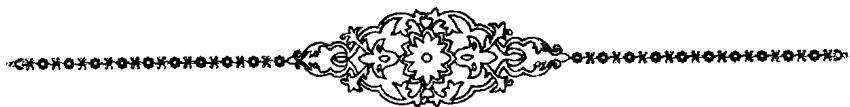
* زامانهڭىزگە ھەشقالا *

1

دېوقان سايدا ئاش تەرسە ،
ئىشچى تاغدا تاش تەرسە .
شۇمۇ لىلا ئىشمىكەن ،
خېنىم باغدا قاش تەرسە .

خېنىم ئوينايىدۇ تاش تەرمەك ،
بەگ كۆڭلىنى ئۆستۈرمەك .
كەمبەغەلگە باقىمۇ ،
ئېڭىزلىقتا باش تەرمەك .

خېنىمغا ماي گۆش كەلسە ،
بەڭلىرىمگە توش كەلسە .
بالىلارغا نېمە كۈن ،
يانچۇغىمىز بوش كەلسە .

ئوڭدا ياتسا بەگ - غوجام ،
تاغار - تاغار ئاش كەلسە .
كېچە - كۈندۈز ئىشلىسىك ،
بىزگە تاياق - مۇشت كەلسە .

قېرى خوتۇن ، بالىلار ،
قۇتۇلمايىتتى تاياقتىن .
قىلىچە ئېۋەن چىقسلا ،
كالتكە ، چوماق ، پالاقتىن ...

2

ئەجەب زامان بوبىتكەن ،
ئۆتۈش دېگەن كاساپەت .
كەلمەس ئەمدى مەڭگۈلۈك ،
ئۆتۈشتىكى ئالامەت .

قۇياش چىقىپ زەپ چاغدا ،
ئامان قالدى جېنىمىز .

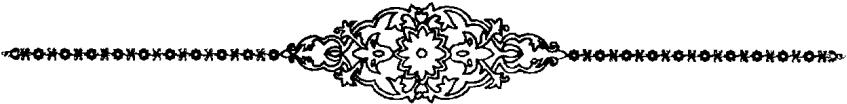

کومپارتیيەم بولىمسا ،
ئاقار ئىكەن قېنىمىز .

ئالتۇن قۇياش ماۋجۇشى ،
رەھمەت سىزگە يۈرەكتىن .
گۇڭشى قويىندا ئەمدى ،
ياشىرىمىز بۆلەكتىن .

1956 – يىل ماي

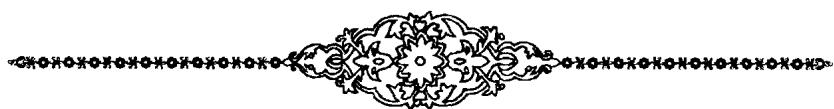
❀ ناغراڭنى چال ❀

بولدى ھېيت - بايرام بۇگۈن ،
سۇنای بىلەن ناغراڭنى چال .
قىزىغاي بۇ بەزمىمىز ،
پوجاڭزا ئات جائىجاڭنى چال .
بىرلىشىپ جىمىكى مىللەت ،
سىرىدىشىپ ئاچقايى كۆڭۈل .
قىزىغاي ساما ئۇسۇلى ،
خۇش ناۋا سازىڭنى چال .

تەڭرتىغاندىن ھالقىغاي ،
نېفتىچىنىڭ خۇش چاقچىقى .
قالمىسۇن ئارمان دىلىدا ،
يايرىغاي مومايىمۇ چال .

*

تۇرمۇشى بولدى باياشات ،
تولدى پۇلغا يانچۇقى .

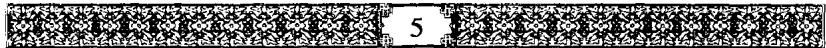
مهئىشەتكە تولدى يۈرتۈم ،
سەنمۇ گۆشىنان چايىنىۋال .

چايىنى قۇي ، سالغىن ناۋاتنى ،
ھەم شېرىن شېكەرنى سال .
دost ئۈچۈن مەي تولدۈرۈلغان ،
ئەتىۋار جامىڭنى ئال .

*

دل تۇتاشقاي بىر - بىرىگە ،
مەڭگۈ ئايىرلىماس بولۇپ .
قوش يۈرەك دىلتارىغا ،
تەڭكەش قىلىپ دۇتارنى چال .

1957 – يىل ئۈرۈمچى

* ئۆرلەيمىز تېخى *

بىلسەڭ بىزنى دۇنيا ياخشى تونۇپ قوي ،
مانا بىز جۇڭخوا ئوغۇل - قىزلىرى .
يېڭى دۇنيا يېڭى جۇڭگو ياسايىمىز ،
ئائىنى يۈلۈپ يوتىكەپ يەركە يولتۇزنى .

تىلىسىمات تاغلار ، بەڭۋاش دەريالار ،
كۆماندىمىزغا سالىدۇ قولاق .
ھە - ھە ، دېڭۈچە ھەيۋىمىز دىلا ،
سۇسىز تاشلاردىن بىنادۇر بۇلاق .

كۆكىنىڭ قەھرىگە ئۆرلەيمىز تېخى ،
مارس ، ئۇرانغا سالىمىز سالما .
گەدەنكەش دېڭىز - ئوكىيان ئۇستىگە ،
يەنتەيىگە ئوخشتىپ تېرىيىمىز ئالما .

ئوكىيانلار تەكتىدىن سۈزۈپ تاشپاقا ،
سامادا چالىمىز غەلبە سازىنى .